

IMPACTUL ECONOMIC AL PATRIMONIULUI CULTURAL IN DEZVOLTAREA URBANA

Luniv. Sorina-Nicoleta GRATI, a.univ. Elena ARICOVA

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract

Referring to current European documents and practices, the paper examines how the cultural heritage of cities can make a positive contribution to creating a public space that respond to the needs of urban actors who use this space making the central areas of historical city to respond today's users aspiring to a European high standard of living. We compare two capital cities (Bucharest and Chisinau), with a common history, but different level of development, with different sustainable development strategies, but following simultaneously two large general purposes: (1) developing the urban space that respond to the user's needs (2) preserving the identity of the place.

1. Introducere. Importanta patrimoniului cultural in dezvoltarea urbana.

Problema conservării patrimoniului cultural este una actuala de mai multe secole și are rădăcini în trecutul îndepărtat al omenirii. Cu toate acestea, a dobândit o relevanță deosebită și un impact economic considerabil în ultimele decenii, odată cu apariția termenului „economia patrimoniului cultural”. Acum, importanța patrimoniului cultural este interpretată nu numai ca o valoare estetică și culturală pentru generațiile viitoare, ci și ca o resursă importantă din punct de vedere strategic pentru dezvoltarea socio-economică a statului, una dintre componentele principale ale calității vieții oamenilor din regiune, dezvoltarea durabilă a acesteia.

În scopul protejării patrimoniului cultural, dar și pentru îmbunătățirea funcțiilor și serviciilor urbane, orașul București a început să implementeze politica pentru Smart City, care presupune crearea unei baze de date unde, pe lângă toată informația despre planul General al orașului va fi și compartimentul cu acces liber pentru public despre patrimoniul arhitectural, astfel promovând importanța patrimoniului cultural atât pentru dezvoltarea cadrului urban de calitate, cit și pentru dezvoltarea socio-economică a acestuia. Acest lucru a devenit necesar în urma unei

perioade istorice in care intervențiile arhitecturale erau destul de agresive fata de identitatea urbana [1].

Conform listei din anul 2010 a monumentelor istorice din București, in capitala sunt 2435 de imobile de valoare. In 2015 lista a fost actualizată de către Institutul National al Patrimoniului conform căreia au fost declasate 49 de monumente si au fost clasate 644 de monumente, numărul monumentelor de arhitectura fiind de 2651 imobile. Astfel, observam sensibilizarea populației fata de patrimoniul cultural [2].

Chișinăul, comparativ cu orașul București este la o faza incipienta de trecere la un oraș modern, care ar răspunde cerințelor tuturor actorilor urbani, si asemenea Bucureștiului, este riscul ca noile intervenții urbane brutale fata de patrimoniul arhitectural sa provoace pierderea identității orașului.

Cu atât mai mult, subiectul dat este relevant pentru Chișinău, unde, conform AIRM, din 977 de monumente de importanță națională și locală din ultimii 20 de ani, 81 de clădiri au fost demolate, iar 160 au fost reparate de neprofesioniști și șiau pierdut aspectul autentic, 17 clădiri sunt în proces de degradare fizica și sunt de fapt ruine [3].

În mod tradițional, conservarea patrimoniului cultural este interpretată ca o povară pentru bugetul de stat, în timp ce în țările dezvoltate, inclusiv în Uniunea Europeană, acest domeniu este văzut ca „un stimulent inovator pentru a asigura creșterea economică și ocuparea forței de muncă în diferite industrii tradiționale și noi”[4].

Articolul face o scurta paralela intre doua capitale Europene: București si Chișinău, care au o cultura comuna, dar o evoluție istorica diferita. Scopul articolului este de a găsi răspunsul la câteva întrebări: Care este rolul patrimoniului cultural in dezvoltarea urbana? Care sunt caracteristicile unui cadru urban de calitate si ce impact are acesta asupra activității zilnice a actorilor urbani? Poate avea patrimoniul cultural al orașului Chișinău impact economic considerabil pentru dezvoltarea socio-economica a statului?

2. Impactul intervențiilor arhitecturale contemporane in limitele zonei istorice in formarea contextului urban de calitate.

Așadar, atât in București cit si in Chișinău, orașul tradițional se află astăzi în fața noilor provocări pentru utilizarea modernă, durabilă și pe termen lung a patrimoniului arhitectural. Este de dorit a se menține utilizarea tradițională a spațiului urban, respectând particularitățile locale, în funcție de locuitori și necesitățile vizitatorilor, pentru a exclude intervențiile agresive care afectează identitatea urbană [1].

Este important ca toți actorii urbani care beneficiază de spațiu să fie conștienți de importanța patrimoniului cultural atât pentru istorie, dar cel mai important, pentru crearea unui cadru urban funcțional și echilibrat, care răspunde cerințelor omului din prezent. Astfel, fiecare actor urban este responsabil de mediul urban degradat în care existăm: investitorii prin urmărirea propriilor interese în defavoarea cadrului urban, administratorii orașului prin acceptarea și promovarea proiectelor necorespunzătoare, proiectanții prin propunerea soluțiilor arhitecturale care favorizează interesele beneficiarului dar sunt în defavoarea cadrului urban, locuitorii prin indiferența față de mediul urban în care există. Desigur, acestea sunt niște extreme, dar care din păcate caracterizează realitatea în care am existat o bună perioadă de timp. Cu atât mai mult sunt apreciați acei actori urbani care realizează clar care sunt responsabilitățile sale față de toate domeniile direct sau indirect influențate de activitatea sa. La momentul actual avem astfel de exemple pozitive de intervenții în cadrul urban istoric competente, care aduc plus valoare spațiului (sediul ARTCOR, arhitect Calujac Maxim) și creează un mediu favorabil pentru desfășurarea activităților sale a diferiților actori urbani.

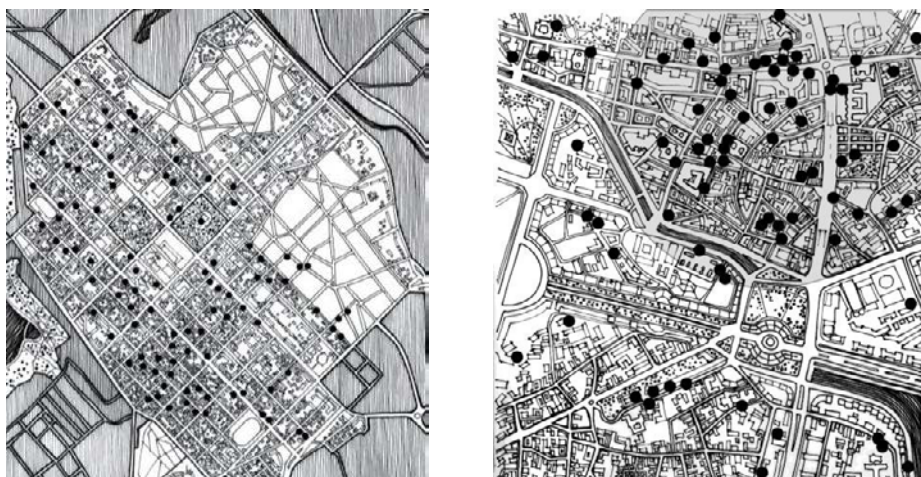

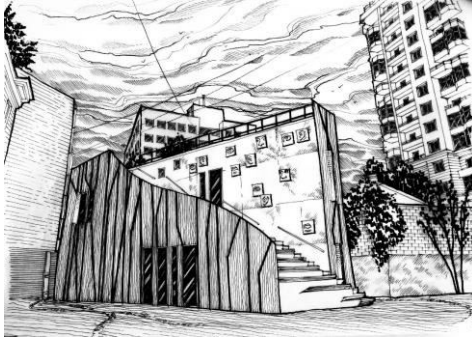
Fig. 1 Repartizarea monumentelor istorice în cadrul orașului Chișinău 2020 (stânga) și București 2020 (dreapta)

Dacă facem o analiză comparativă a celor două orașe studiate în articol, observăm că în cazul orașului București, chiar dacă monumentele de arhitectură au o repartizare pe întreaga suprafață a orașului, totuși este clar delimitată zona istorică cu cea mai mare densitate a imobilelor de valoare, și care la moment este considerată o zonă protejată cu reglementări severe față de posibilele intervenții, cu scopul de a păstra nu doar edificiile ca obiect separat de arhitectură, dar și identitatea acestui cadru urban format pe parcursul istoriei. În cazul orașului Chișinău, observăm că

monumentele de arhitectura au o repartizarea uniforma pe întreaga suprafața a zonei centrale, fiind clar delimitate zonele care reprezintă anumite perioade istorice prin care a trecut datorita tramei stradale vechi care s-a păstrat. Astfel, in cazul Chișinăului zona protejata devine una mult mai larga (fig.1), care necesita elaborarea unor reglementari stricte fata de viitoarele intervenții menite sa păstreze identitatea urbana.

Exemplu pozitiv

Chișinau 2020

Exemplu negativ

- Scara umana respectata - Nerespectarea arhitecturii proporționale
- Respectarea contextului urban scării umane caracteristice zonei istorice
- Regim de înălțime corespunzător zonei - Nerespectarea contextului urban istorice a orașului
- Crearea disconfortului vizual si psihologic
- Posibilitatea desfășurării activităților - Devalorizarea terenurilor adiacente zonei pentru diverși actori urbani
- Impact economic pozitiv prin crearea spațiului atractiv pentru investiții

Bucuresti 2020

- Scara umana caracteristica Orașului Vechi - Nerespectarea contextului urban
- Respectarea contextului urban - Crearea disconfortului vizual si psihologic
- Posibilitatea desfășurării activităților pentru diverși actori urbani
- Impact economic pozitiv prin crearea spațiului atractiv pentru investiții - Atracție turistica.

Fig. 2 Impactul intervențiilor arhitecturale asupra spațiului urban

În ambele cazuri, centrele istorice sunt caracterizate de clădiri unice care intra in lista patrimoniului arhitectural, care păstrează spiritul istoric al orașului, prin

arhitectura proporțională cu scara omului. Menținerea integrității vizuale a țesutului urban, îmbunătățirea condițiilor de mediu și a calității spațiilor publice, consolidarea coeziunii sociale și introducerea inovației durabile sunt esențiale pentru reabilitarea socială, economică și fizică a mediului istoric și urban. În cazul orașului Chișinău, având în vedere precizia clădirilor istorice conservate, includerea unei noi arhitecturi în zona centrului istoric ar trebui, de asemenea, considerată ca un mijloc de conservare a patrimoniului. Proiectarea competentă a clădirilor moderne în contextul urban istoric atât de sensibilă, menținând în același timp integritatea vizuală a mediului istoric, implică un efect economic pozitiv inevitabil pentru oraș în ansamblu. Dezvoltarea bazată doar pe cerințe funcționale simple, pe gusturile estetice ale arhitectului și ale clientului său și pe interesele economice ale unei singure categorii de actori urbani, duce la un impact economic negativ pentru oraș (fig.2).

3. Impactul economic al patrimoniului cultural în formarea contextului urban de calitate.

Analiza literaturii ne-a permis să identificăm o serie de categorii principale ale impactului economic al conservării patrimoniului arhitectural și al spiritului mediului urban istoric:

1) Crearea noilor locuri de muncă. Potrivit experților, patrimoniul cultural creează 26,7 locuri de muncă indirecte pe un loc de muncă direct legate de conservarea patrimoniului cultural, ceea ce este mult mai mult decât, de exemplu, în industria auto, cu un indicator similar de 6,3 locuri de muncă indirecte. În Europa, numărul persoanelor angajate direct în sectorul conservării patrimoniului cultural este de 300.000, iar efectul multiplicator indirect al pieței muncii este estimat la 7,8 milioane[5].

2) Impactul asupra întreprinderilor mici. În Republica Moldova, ponderea întreprinderilor mici și mijlocii este de 98,7% din numărul total de întreprinderi, angajând 60,7% din populație[6]. În același timp, numărul mediu de angajați din întreprinderile mici nu depășește 10-12 persoane. Astfel, clădirile istorice compacte sunt locații perfecte pentru aceste tipuri de afaceri. În același timp, există diferite programe guvernamentale în lume care încurajează întreprinderile mici să închirieze clădiri istorice. Un exemplu este programul de la Moscova „1 rublă pe metru pătrat”, care prevede un preț de închiriere pentru un monument istoric de 1 rublă/mp. pe an, cu condiția efectuării unor lucrări de restaurare competente. De asemenea, răspândite în Europa sunt diferite tipuri de stimulente fiscale pentru atragerea investitorilor, reducerea prețurilor și achiziționarea drepturilor de închiriere pe termen lung.

3) Impactul asupra calității vieții populației. Calitatea vieții este determinată de mulți factori, dar conservarea patrimoniului cultural este necesară pentru îmbunătățirea calității vieții din trei motive:

- Clădirile istorice alcătuiesc aspectul unic al orașelor moderne și respectă principiile de planificare urbana precum diversitatea, unicitatea și competitivitatea;
- Majoritatea obiectelor care determină calitatea vieții - muzee, teatre, biblioteci sunt amplasate în centre istorice;
- Calitatea și conservarea patrimoniului istoric determină fața societății. Mândria pentru locul în care locuiți este fundamentul calității vieții[7].

4) Impactul asupra prețurilor imobiliare. Valoarea imobilelor din apropierea centrului istoric va crește inevitabil. Un studiu al impactului patrimoniului cultural asupra pieței imobiliare din Budapesta, realizat de Gyula Heritage Management în cooperare cu ELTINGA Center for Real Estate Research, a arătat că majorarea prețurilor monumentelor de importanță națională este de 2,1% și, în general, mediul istoric are o majorare a prețurilor imobiliare de 19,8% față de restul orașului [8]. La Chișinău, cele mai mari prețuri ale locuințelor s-au înregistrat în sectorul central, cu 18-20% mai mare decât media pieței, ceea ce nu este pe deplin justificat, având în vedere starea multor monumente arhitecturale, precum și lipsa infrastructurii necesare și a facilităților de întreținere zilnică.

5) Impactul asupra industriei turismului. Dezvoltarea turismului și a pieței serviciilor conexe este considerată astăzi ca strategie eficientă pentru dezvoltarea economiei locale prin crearea condițiilor favorabile pentru afaceri private și investiții în exporturi. Centrele istorice ale orașelor atrag mulți turiști care stau mult mai mult și, ca urmare, cheltuiesc mult mai mulți bani în orașe cu o atmosferă istorică bine conservată.

6) Impactul asupra mediului și utilizarea rațională a resurselor. Reutilizarea clădirilor existente are o serie de avantaje pentru mediu. În primul rând, clădirile construite în secolul al XIX-lea. de regulă, acestea corespund și chiar le depășesc pe cele moderne în ceea ce privește eficiența energetică. Salvarea și refolosirea structurilor existente contribuie, de asemenea, la reducerea expansiunii urbane, la prelungirea duratei de viață a clădirilor și a elementelor structurale ale acestora și la prevenirea generării deșeurilor.

4. Concluzii

În baza analizei comparative am observat care sunt consecințele intervențiilor iresponsabile în cadrul istoric. În același timp, o intervenție competentă poate aduce plus valoare spațiului urban. Abordarea proiectării într-un cadru urban, în deosebi în cadrul istoric, ca o problemă complexă interdisciplinară ar fi o soluție. Atunci când inițiatorii intervențiilor sunt conștienți ca un obiect de arhitectură în cadrul construit nu poate fi privit ca un obiect separat, ci acesta devine

o parte componenta a unui cadru urban deja existent, cu o istorie și o identitate formată, și care inevitabil va afecta direct sau indirect toate componentele care fac un oraș să funcționeze, riscul apariției construcțiilor străine cadrului urban istoric scade considerabil. De asemenea, o intervenție corectă poate crea un spațiu care va favoriza dezvoltarea cadrului urban și va fi un punct de atracție atât pentru locuitori cit și pentru agenții economici.

Astfel, putem concluziona că conservarea patrimoniului cultural este benefică din punct de vedere economic atât pentru bugetul orașului, cât și pentru bugetul național, precum și pentru toți actorii urbani care beneficiază de acest spațiu. Conservarea patrimoniului cultural și dezvoltarea infrastructurii în zonele istorice are un efect multiplicator asupra altor sectoare ale economiei și devine o componentă fundamentală a creșterii economice și a ocupării forței de muncă. De exemplu, în Italia, legătura dintre patrimoniul cultural, turism și alte industrii interconectate aduce anual 16,7% din PIB-ul național al Italiei [9]. Această analiză arată că utilizarea rațională, restaurarea, reînnoirea și conservarea patrimoniului arhitectural pot servi drept catalizator socio-economic și ar trebui să facă parte din strategiile și planurile de dezvoltare și gestionare integrată a Orașului.

Bibliografie:

1. Tiberiu Florescu, Sorina-Nicoleta Grati „, Patrimoniul Cultural și Resursele Creative”, ISBN : 978-606-638-189-5, București, 2019
2. <https://patrimoniu.ro/monumente-istorice/lista-monumentelor-istorice>
3. <https://novostipmr.com/ru/news/17-09-20/za-20-let-v-kishinyove-by-lirazrsheny-bolee-chetverti-pamyatnikov>
4. <http://blogs.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope/>
5. Музычук В.Ю. «Сохранение культурного наследия в контексте социальноэкономического развития России», Вестник Института экономики Российской академии наук, 2017
6. <https://monitorul.fisc.md/mic/podderzhka-subektov-malogo-i-srednegobiznesa.html>
7. Рипкема Д. «Экономика исторического наследия. Практическое пособие для руководителей», Building media group, 2006
8. Impacts of Cultural Heritage on Real Estate Market . Executive Summary https://www.ehhf.eu/sites/default/files/REVEAL_Real%20estate_Ex.Sum_.pd
9. Романова Е.Ю. «Влияние сохранения архитектурного наследия на социально-экономическое возрождение исторических центров городов»
10. <http://www.apmnir.ro/map.php>
11. <http://www.monument.sit.md>